

D. T. ŠEPILOV

NÕUKOGUDE
KUNSTILOOMINGU
EDASISE ÕITSENGU
EEST

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS · 1957

A-21547

D. T. ŠEPILOV

NÕUKOGUDE
KUNSTILOOMINGU
EDASISE ÕITSENGU
EEST

Kõne
esimesel üleliidulisel
nõukogude kunstnike kongressil
2. märtsil 1957

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1957

NLKP KESKKOMITEE TERVITUS
ÜLELIIDULISELE NÕUKOGUDE KUNSTNIKE
KONGRESSILE

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee tervitab esimese üleliidulise nõukogude kunstnike kongressi delegaate ning nende kaudu kõiki Nõukogude Liidu kunstnikke.

Kunstitegelaste, nõukogude kunstnike loomingulisele tööle kuulub aukoht kommunistlikku ühiskonda ehitavate nõukogude inimeste ühises ülesehitustöös. Hinnates kõrgelt tõeliselt rahvalikku, realistlikku kunsti, näeb kommunistlik partei temas suurt jõudu, mis aitab kaasa nõukogude inimeste kultuurilisele kasvule, töötajate kasvatamisele kommunismi ideede vaimus.

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon, mille 40. aastapäeva tänavu tähistatakse, vabastas meie maa rahvad poliitilisest õigusetusest ja ekspluateerimisest, kutsus esile uue ühiskonna ülesehitamisele suunatud loominguliste jõudude enneolematu tõusu. Juhituna kommunistlikust parteist, kaitses nõukogude rahvas uskumatuid viletsusi taludes ja raskeid ohvreid kandes edukalt maailma esimest töötajate sotsialistlikku kodumaad vaenlaste kõigi kalalätungide vastu, viis ühiskondliku elu kõigil aladel sotsialistlikel alustel läbi suured ümberkujundused ning lõi võimsa Nõukogude riigi. Sotsialistliku revolutsiooni ajalugu on ühtlasi nõukogude inimeste vaimse rikkuse, nende teadlikkuse ja kultuuri kasvu ajalugu.

Nõukogude kunstnikud on loonud palju ilmekaid ja andekaid teoseid, mis kajastavad rahva ajaloolist teed, tema kangelastegude suurust. Sotsialismimaa kujutavat kunsti innustavad kaasaegse epohhi kõige eesrindlikumad ideed — kommunismi ideed. Võitlus töötajate õnne eest, igasuguste ekspluateerimismvormide, rahvusliku ebavõrdsuse ja rassilise diskrimineerimise vastu — niisugune on see kõrge eesmärk, mis tiivustab nõukogude kunstnikke. Nõukogude Liidu kujutav kunst on välja kujunenud kui paljurahvuseline kunst. Rahvaste sõpruse ja prolettaarse internatsionalismi suur idee on üks kõige õilsamatest alustest, mis viljastavad selle kunsti arenemist.

Kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus kaitsevad järjekindlalt rahu ja ühiskondlikku progressi. Reaktsioonijõud püüavad petta töötajaid, laimates sotsialismimaad ja selle inimesi, püüavad külvata umbusku uue, õiglase ja kõige humansema ühiskonnakorra loomise suhtes. Neis tingimustes on suur tähtsus nõukogude kunstnike tegevusel, kelle teosed ülistavad rahulikku ja vaba ülesehitustööd, kasvatavad leppimatust kõige kiskjaliku ja ebainimliku vastu, mida sünnitab roiskunud imperialistlik kord.

Kommunistlik partei on alati kutsunud kunstnikke sammuma elutõe teed, ammutama innustust rahva — uue elu looja — kangelaslikust võitlusest. Tuginedes nii meie kodumaa kui ka kogu maailma progressiivsele kunstiloomingule, sammuvad nõukogude kunstnikud kindlalt edasi sotsialistliku realismi kunsti teed. See kunst on tugev oma sügava ideelisuse ja täiusliku vormi poolest, sideme tõttu töötavate rahvahulkade eluga. Kujutada vääriliselt meie rahva ajaloolisi saavutusi tähendab kehasutada neid kogu nende suuruses ja tõepärasuses,

igasuguse võltsi ilustamiseta ning lakeerimiseta, moonutamata ühtlasi tegelikkust nii, et uue elu ehitamise raskused ja vastuolud varjavad ära rahva suured saavutused, kommunismile edasiliikumise selge ja võiduka perspektiivi.

Nõukogude kujutava kunsti arenemises on tõsi-seid puudusi. Vähe on veel teoseid, mis suure kunstilise jõuga kajastavad nõukogude inimeste elu, olustikku ja kultuuri, nende võitlust kommunistliku ühiskonna ülesehitamise eest. Eksploatatsioonihelaist vaba nõukogude inimese — töölise, kolhoosniku ja haritlase kaju, tema vaimumaailm ei ole veel leidnud sügavat ja igakülgsset kujutamist kunstiteostes. Ilmub ikka veel palju halle, tuhme, ilmetuid teoseid.

Mineviku suured meistrid on omal ajal loonud teoseid, mis erutavad meid praegugi veel oma kõrge humanismi ja väljapaistva meisterlikkusega. Nõukogude kunstnikud, kes võtavad osa uue maailma ülesehitamisest ja on tunnistajaks selle uue maailma tekkimisele, peavad vene ja maailmakultuuri kõigi parimate saavutuste loomingulise omandamise alusel, mõistes sügavalt rahvahulkade elu, looma teoseid, mis jäävad sajanditeks meie kangelasliku ajastu kunstimälestusmärkideks. Nõukogude kunstnikelt oodatakse teoseid, mis annavad miljonitele tõelist esteetilist rahuldust ja rõõmu, rikastavad nende vaimumaailma, õilistavad ja ülendavad inimest, õhutavad teda võitlusele imperialistlike rõhujate vastu, rahvaste vabaduse ja sõltumatuse eest, rahu ja demokraatia ideede triumfi eest, meie aja kõige helgemate ja kõrgemate ideaalide eest.

Kunstnike esimene kongress viib lõpule Nõukogude Liidu kunstnike ühtse paljurahvuselise organisatsiooni loomise. See organisatsioon on üles ehitatud kollektiivse juhtimise printsiipidel ning

peab koondama kunstnike kõiki loomingulisi jõude. NSV Liidu Kunstnike Liidu ees seisavad suured ja austavad ülesanded. Kinnitades oma loominguga kommunismi suuri ideid, peavad kujutava kunsti meistrid väsimatult võitlema kahjulike esteetilis-formalistlike tendentside vastu, naturalistliku pseudorealismi vastu, mis asendab suurte tunnete ja ideede tõelise kunsti lihtsa fotografeerimisega, peavad võitlema võltsi ja pompoosse ülespuhutuse vastu ning teiste sotsialistliku realismi kunstile võõraste nähtuste vastu.

Kommunistlik partei kutsub nõukogude kunstnikke innukale tööle, julge loomingulise initsiatiivi ilmutamisele, sotsialistliku realismi kunsti vormide ja stiilide, liikide ja žanride edasisele rikastamisele, selle kunsti rikastamisele, mis nõuab, et tegelikkust tema revolutsioonilises arengus kujutataks tõepäraselt, ajalooliselt ja konkreetselt. Sotsialistliku realismi meetod ei sobi kokku mitte mingisuguste tardunud dogmade ja skeemidega, ta annab suuri võimalusi loomingulise individuaalsuse julgeks väljendamiseks, vormide ja žanride mitmekesisuseks. Kunsti tähtsaimaks ülesandeks on olnud ja jääb kõrge kunstiväärtusega temaatiliste teoste loomine, millede tähtis ühiskondlik sisu on ühendatud täiusliku vormiga, ilmekusega ja teostamise meisterlikkusega.

Kunstnike Liit peab koondama oma tähelepanu ideelise suuna ja kunstimeisterlikkuse küsimustele, rajama kogu oma töö demokraatlikele meetoditele, arendades igati kunstnike endi laialdast aktiivsust.

Nõukogudemaal on loodud tingimused teaduse, kultuuri ja kunsti edasisele igakülgsel õitsengule. NLKP Keskkomitee kutsub nõukogude kunstnikke töötama veelgi sihikindlamalt nende suurejoo-

neliste ülesannete teostamiseks, mis meie rahvale ja meie kunstile on seadnud partei XX kongress.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee soovib kunstnike esimesele kongressile suurt edu ning avaldab kindlat veendumust, et nõukogude kunstnikud täidavad auga oma kohuse rahva ees, rikastades rahvast teostega, mis on kommunismi ehitamise suure ajastu väärilised.

*NÕUKOGUDE LIIDU
KOMMUNISTLIKU PARTEI
KESKKOMITEE*

NÕUKOGUDE KUNSTILOOMINGU EDASISE ÕITSENGU EEST

*NLKP Keskkomitee sekretäri sm. D. T. Sepilovi kõne
üleliidulisel nõukogude kunstnike
kongressil*

Seltsimehed! Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee pöördus üleliidulise kunstnike kongressi poole tervitusega, milles ta hindas nõukogude kujutava kunsti meistrite suurt panust meie maal kommunistliku ühiskonna ülesehitamise üldrahvalikku üritusse ja püstitas kunstnike ette suured loomingulised ülesanded. Keskkomitee tervitus on nõukogude kunstnikele ideeliseks tegevusprogrammiks. Seoses sellega lubage väljendada mõningaid mõtteid.

UUE ELU KUNST

Esimene üleliiduline kunstnike kongress tuli kokku tähtsal ajal, aastal, mil möödub 40 aastat Suurest Sotsialistlikust Oktoobrirevolutsioonist, mis avas inimkonna ajaloos uue ajastu, kapitalismi kukutamise ja uue, sotsialistliku ühiskonna loomise ajastu.

Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon, mis toimus suure Lenini poolt juhitud kommunistliku partei juhtimisel, tõstis teadlikule ajaloolisele loomingule rahvahulga, kes uue elu ehitamisel on üles näidanud kangelaslikkuse imesid. On loomulik, et meie maa töötajad teevad nõukogude võimu 40. aastapäevaks uhkustundega oma tööst kokkuvõtteid ja määravad kindlaks plaane tulevikuks kõigil ühiskondliku elu aladel. Selliseid kokkuvõtteid ja perspektiive kujutava kunsti valdkonnas arutab ka teie kongress.

Neljakümnenda aastapäeva lävel ei ole nõukogude kunstnikel häbi oma rahvale silma vaadata: nad on ausalt töötanud ja rahva heaks palju teinud. Meie maalikunsti, graafikat, skulptuuri, meie tarbe- ja dekoratiivkunsti tuntakse

ja hinnatakse ka väljaspool meie kodumaad. Kui koguda mingisse hiiglasuurde galeriisse kokku kõik parim, mis nõukogude kunstnikud neljakümne aasta jooksul on loonud ja mis praegu üksikute aaretena on laiali sadades pildigaleriides, muuseumides ja kultuuripaleedes, siis saaksime suurepärase näituse, mida võiks nimetada «Uue elu kunst».
(K i i d u a v a l d u s e d.)

See näitus oleks tõendiks, millist suurt innustavat jõudu omab sotsialism, mis oma elustavate mahladega viljastab progressi kõigil majandusliku elu aladel, teaduslikus loomingu, kirjanduses ja kunstis. See näitus demonstreeriks, et meie maa kujutav kunst on muutunud uue ideelise sisuga võimsaks paljurahvuseliseks kunstiks, määratu suure kunstilise jõuga kunstiks.

Kõik oma edusammud võis meie kunst saavutada selle tõttu, et teda oma rikkaliku ja mitmekülgse sisuga toitis rahva elu; nõukogude inimeste töö ja võitlus näitasid kätte teemad ja kujud. See oli kunstile õnneks, et õnnistusrikas oktoobrituul ajas laiali ja hajutas dekadentluse, estetismi, elust irdunud formalismi udu. Me kohtusime ka hiljem nende voolude roiskumist tekitavate mõjudega. Kuid peamine ja määrav seisab selles, et meie kunst arenes kui tõepärane, realistlik kunst, mis ulatub oma juurtega rahva elu sügavusse.

Peamine küsimus, mis läbis kogu kongressieelset diskussiooni, mis kerkis üles sõnavõttudes ajakirjanduses ning mitmesugustel koosolekutel ja on praegu kongressi tähelepanu keskpunktis, see peamine küsimus on nõukogude kujutava kunsti arenemise *suuna* küsimus. Nõukogude avalikkust erutab samuti, *millist teed mööda* liigub edasi meie kunst.

Kapitalistlikus maailmas pole vähe progressiivseid kunstnikke, realiste, kes tahavad teenida oma rahvast, luua sotsiaalse progressi nimel, on kunstnikke, kes ennastsalgavalt võitlevad rahu eest, demokraatia eest, rahvaste vabaduse ja sõltumatuse eest. Kuid kodanlik ajakirjandus, kunstiteadus, dollarid ja frangid toetavad kunsti formalistlikku suunda, mis nihilismimürgiga ja äärmise hoolimatusega kõigi kultuuripühaduste suhtes on kutsutud inimeste hinge moraalselt rikkuma, ideeliselt ette valmistama iga-sugu teotajaid ja pogrommitegijaid. Elutõde, kujude tõepärasust, kunsti kõrgete ideaalide teenimist peetakse «vanamoeliseks» ja «mahajäänuks». Kellele poleks teada, et kaas-

aegsete ekspressionistide, «abstraksionistide» ja teiste maalid tekitavad sisu, vormi, üldse intellekti täieliku languse kõige masendavama mulje.

Viimase kahe aasta jooksul olen viibinud mitu korda Prantsusmaal. Prantsusmaa on kuulsate revolutsiooniliste traditsioonide ja suurte vaimsete aarete riik, maa, kus on suurepärase tööliklass, keda juhib kuulsusrikas, tõeliselt marksistlik kommunistide partei, maa, kus on laialdane kiht progressiivset, demokraatlikku intelligentsi, kes armastab oma rahvast, oma kodumaad. Ühe sinnasõidu puhul avanes mul Pariisis võimalus vaadata 16 Euroopa riigi kunstnike näitust, mida kutsuti «neorealismi» näituseks, kuigi selles ei olnud realismi mitte teragi. Me käisime saalist saali ja sadadel maalidel nägime mingite räpaste, mädaste plekkide kujutust, horisontaalsete ja vertikaalsete joonte, kuupide ja kerade ebaloolumilikku ühendust, värvuste ja värvide patoloogilist kuhjumist. Ükski maal ei võimaldanud isegi umbkaudu ära arvata kujutatut mõtet ja sisu.

Me saabusime maalide juurde, mis olid tulnud meie saatja, näituse viitsepresidendi pintsli alt. Ma pöördusin tema poole küsimusega, kas ta ei võiks öelda, milline on nende maalide sisu, millist teemat või milliseid tundeid on ta tahtnud väljapandud piltidel kujutada. Ta vastas: «Need on lihtsalt värvid. Värvid ja jooned. Tõelises kunstis ei või olla mitte mingit sisu. Esimese maali nimetuseks on «Emanatsioon», teise nimetuseks «Opus nr. 9»» (Elevus saalis, naer.) «Kui mingil maalil oleks kindel sisu,» ütles ta, «siis me ei võtaks seda näitusele vastu. Maalikunstil, samuti nagu muusikal, ei pea olema mitte mingit sisu. Kas siis Beethoveni või Tšaikovski sümfooniatel on mingisugune sisu?» esitas ta mulle küsimuse.

Ma püüdsin selgitada, milliste ideede ja tunnetega rikastasid inimkonda sajanditeks näiteks Beethoveni kolmas (heroiline) sümfoonia või Tšaikovski kuues (pateetiline) sümfoonia, et Mozarti «Reekviem» pole mitte lihtsalt juhuslik helide kombinatsioon, vaid suure humanistliku teema geniaalne arendamine. Kui sügavad sisult ja säravalt kurnid vormilt on Glinka, Mussorgski, Bachi, Chopini, Liszti ja muusikaloomingu teiste titaanide teosed. Aga milline sisurikkus peitub kujutava kunsti suurimate meistrite maalides! Neis peegeldub rahva elu kogu tema mitmekülgsuses, neis on kujutatud inimeste iseloomu, nende tundeid ja püüdlusi. Me oleme ääretult tänulikud suurtele kunstnikele,

alates Michelangelost ja Leonardo da Vincist kuni Repini, Surikovi, Perovi, Levitani ja Serovini, me oleme tänulikud meie kaasaja maalikunstnikele, kelle maalides peitub elu rikkus, kus on kehastatud sügavad tunded, suured ideaalid. (Kiidu avaldused.) Ja kui Lääne kunstnike teatud ringkonnad asuvad abstraktsionistlike ebanormaalsuste teele ja asuvad kunstist välja kiskuma tema sisu, siis ütlevad nad lahti elust, inimesest, suurtest ideaalidest.

Pariisi näituse rasket, rusuvat muljet tugevdas veelgi rohkem see, et ainult mõni päev enne näitusega tutvumist me vaatasime suure imetlusega arhitektide ja skulptorite kuulsat loomingut Karnakis, Egiptuse muistses pealinnas — Teebais, Heliopolise (praeguse Baalbeki) ületamatut arhitektuurilist ansamblit Liibanonis. Roomas vaatasime me vaimustusega Raffaeli seinamaale ja Sixtuse kabelit Michelangelo surematute freskodega, Borghese pildigaleriid, samuti ka teisi muuseume, kuhu on kogutud antiikse skulptuuri ja renessansiajastu maalikunsti meistriteosed, mis hämmastavad kunstniku tunnete kirglikkuse ja mõtete sügavusega, teosed, mis kannavad meieni möödunud ajastute elavat hingust.

Ateenas me tundsimme antiikse maailma ületamatute mälestusmärkide igavest võlu. Pariisis, Louvre'is me nägime «Milo Veenust», Michelangelo «Orje», Leonardo da Vinci, Raffaeli, Rembrandti, Davidi, Millet', Delacroix' ja teiste suurte meistrite maale, — teoseid, mis kannavad geeniusse pitserit, mis on tulvil tarka selgust ja kirglikku armastust inimese vastu.

Ja pärast kõike seda me kuulsime Pariisi «neorealismi» näituse viitsepresidendi sõnu: «Raffaeli ei ostaks praegu keegi, ostetakse meie maale. Kogu maalikunst enne neorealismi on värvilised pildid. Meie näitus on tõeline renessanss, on uus ajastu.» (N a e r.)

Lõpuks kutsus viitsepresident meid viimasesse saali, kus me nägime seinal imelikku ehitust. Vineertahvlile oli tehtud mingi ratas, millele olid nõõridega kinnitatud väga mitmesugustes värvides konservikarbid. Ratta kõrvale oli kinnitatud pöörlev kolmnurk ja sellele kleebitud mitut värvi paberiribad. Pärast elektrivoolu sisselülitamist hakkas konservikarpidega ratas pöörlema, karbid andsid klirisevat ja lõgisevat heli, paberiribad krabisesid ja väänlesid konservikarpide ümber. Kui me viitsepresidendilt küsisime, mis see kõik tähendab, siis vastas ta: «Kas te tõesti ei saa aru, et

see on värvi ja heli kombinatsioon. See on lihtsalt geni-
aalne.» (N a e r.)

Kõik nähtu paistis mingi patoloogilise jampsina, irvita-
misena inimlike tunnete ja kujutluste üle. Ainsaks lohutu-
seks oli see, et peaaegu kolmetunnilise viibimise jooksul
«neorealismi» näituse saalides kohtasime me ainult kahte
küllastajat. (N a e r. K i i d u a v a l d u s e d.)

Sotsialistlik ühiskond kehastab endas inimkonna keva-
det, ta on tõelise tsivilisatsiooni ja progressi kandja ning
eestvõitleja. Seetõttu on nõukogude inimestele võõrad iga-
sugune patoloogia esteetika valdkonnas, formalistlik-deka-
dentlikud moonutused, mida esitatakse novaatorluse lipu
all. Lenin rääkis kodanlikust võltsnovaatorlusest, mis eitab
ilusat ja rikub kunsti: «Miks on vaja kummardada uue kui
jumala ees, millele on vaja alistuda ainult sellepärast, et
see «on uus»? Mõttetus, täielik mõttetus! Siin on palju sil-
makirjalikkust, ja muidugi ka ebateadlikku austust Läänes
valitseva kunstilise moe suhtes. Me oleme head revolutsio-
näärid, kuid me tunneme end nagu kohustatud olevat tões-
tama, et me oleme samuti «kaasaegse kultuuri kõrgusel»...
Ma ei suuda pidada ekspressionismi, futurismi, kubismi ja
muude «ismide» teoseid kunstilise geeniuse kõrgeimaks
avalduseks. Ma ei saa neist aru. Ma ei tunne neist mitte
mingit rõõmu.» (Klara Zetkin, «Mälestusi Leninist»,
lk. 13, v. k.)

Kunsti ülesandeid määratledes me lähtume sellest, et
meie sotsialistlik ühiskond, inimkonna ajaloos ennenäge-
matu ühiskond on oma olemuselt *novaatorlik*, rutiiniga lep-
pimatu. Me seome kunsti rahva võitlusega, tema vaimse
arenguga ja igakülgse kultuurilise kasvuga, tema suurte
perspektiividega.

Sotsialistlik ühiskond avab kunsti arenemisele tõeliselt
ääretud perspektiivid. Kunsti sisuks saavad rahva elu
tohtu ulatusega protsessid, uue võitlus vana vastu, suured
revolutsioonilised ümberkujundused rahva hüvanguks ja
sellega seotud isiksuse kasv. Kunsti ülesanne seisab selles,
et kasvatada töötajate miljonilisi hulki esteetiliselt, rikas-
tada nende teadvust, olla vaimse kasvu ja kultuurilise
arengu võimsaks relvaks. *Me vajame mitte formalistlikke
vigurdamisi, mitte «abstraksionistide» vördjalikke sünni-
tisi, vaid sügava elutõe, kõrge inimlikkuse kunsti, mida
läbib eesrindlik mõte ja mida soojendab inimsüdame soojus.*
(Tormilised kiiduavaldused.)

Kui vaadelda nähtusi suures ajaloolises mastaabis, siis meie maa kunstnikele on osaks langenud eriti austav missioon — olla realismi kantsiks kujutavas kunstis, anda vastulöökk estetistlikele määratsustele, kaitsta ja arendada parimaid kunstitraditsioone. Nõukogude maalikunstnikud, skulptorid ja graafikud peavad looma niisuguse kunstilise tasemega teoseid, mis näitaksid kõigile realismi suuri eeliseid ja võidaksid sellega kõigi maade kunstnike seas ikka uusi ja uusi realistliku suuna pooldajaid. Kaitstes realismi printsiipe, suuname me mitte üksnes oma kujutatavat kunsti ainuõiget teed mööda, vaid toetame ka progressiivseid jõude, kes välismaal püüdleval realismi poole, neid ausaid, kuid eksiteele sattunud kunstnikke aga, kes on lasknud end kaasa tõmmata formalistlikust voolust, aitame välja rabelda selle sogastest hoovustest.

SOTSIALISTLIK REALISM JA KUNSTNIKU LOOMINGULINE INDIVIDUAALSUS

Meie kunstitegelased on nõukogude aastate jooksul läbi teinud suure arengutee. On küllaldane võrrelda isegi parimaid maale, mis on loodud esimestel revolutsiooniaastatel, viimaste aastate teostega, et saaks selgeks, et nõukogude kujutatav kunst ei seisa paigal, vaid läheb edasi, kogub ikka uusi ja uusi väärtusi, mis kuuluvad sotsialismimaa kunstkultuuri kullafondi.

Kunsti side eluga, kunsti rahvalikkus, uue ühiskonnakorra ennastsalgav teenimine kunstniku poolt — need on suured ja üllad põhimõtted, mis on kunstis põhjanevad. See ongi vundament tõelisele, kõige julgemale novaatorlusele kunstilises loomingu. Ja nõukogude kunsti kõige tähelepanuväärsemateks teosteks nimetame me neid, milles — olgu jutt siis Grekovi maalidest või Nesterovi portreedest, Brodski või Kukrõnikside (M. Kuprijanov, P. Krõlov, N. Sokolov) maalidest, Šadri skulptuuridest või Muhina monumentidest — suure kunstilise jõuga on jäädvustatud uue, sotsialistliku ühiskonna ajalooline tee, nõukogude inimese võitleja ja ehitaja pale.

Viimasel ajal oleme me kokku põrganud teravate kallal tungidega nõukogude kunstile. Kui kõnelda meie realistliku kunsti vastu suunatud õelatest rünnakutest, mis tulevad imperialistlikust leerist, siis tuleb märkida, et need

rünnakud teevad au nõukogude kunstnikele, kuna nad näitavad, et meie kunst on õigel teel ja nimelt sellepärast kutsub välja vaenlase tige da raevu. (K i i d u a v a l d u s e d.) Need kallaletungid ei ole muidugi juhuslikud. Meie silme all teravneb järsult agressiivsete imperialistlike ringkondade võitlus rahu- ja sotsialismileeri vastu. Sündmused Egiptuses ja Ungaris näitasid mõningatele heasüdamlikele inimestele, et sotsialismi kooseksisteerimine ja majanduslik võistlus kapitalismiga ei ole rahulik idülliline olelemine. Kooseksisteerimine ei lülita välja, vaid eeldab võitlust. Tõsi küll, see võitlus ei too endaga kaasa sõja fataalset vältimatust, kuid mõnedel aladel, ja eelkõige ideoloogilisel rindel omandab ta mõnikord väga teravad vormid.

Me mõistame, et sotsialismi vaenlased, kritiseerides nõukogude skulptuuri, maalikunsti või kirjandust, tungivad muidugi kallale revolutsioonilisele ideoloogiale tervikuna, marksistlikule maailmavaatele, meie poliitika alustele. Ja meie kohus on julgelt ja otsustavalt vastata kõigile vaenlikele kallaletungidele, paljastades ja häbistades ideelisi vastaseid, sest nõukogude kunst kehastab kunstilise loomingu kõige eesrindlikumaid ideaale, kõige eesrindlikumaid arengutendentse.

Omal maal, mõninga (tõsi küll, väikese) osa kunstitöötajate seas puutume me vahel kokku ebapiisava arusaamisega nõukogude kunsti vankumatutest printsiipidest, kahtlevate küsimustega nende suhtes, vahel aga ka nende otsese kritiseerimisega. Meie kohus on aidata sellistel kunstitegelastel õigesti orienteeruda kahtlusalustes küsimustes, selgitada seda, mis ei ole selge. Igaühelt meist nõutakse ideeliste seisukohtade selgust, kindlust ja printsiipiaalsust. Kuid nimelt sellepärast tuleb osata veenda, argumenteerida, kaitsta oma vaateid kunsti konkreetsete nähtuste ja üldiste arengutendentide analüüsi alusel, mitte aga viia asja sõimuni ja etikettide külgekleepimiseni. (K i i d u a v a l d u s e d.)

Kunstnike keskkonnas võeti põhjendatud kriitika alla rida halbu maale, mis olid skemaatilised, üles ehitatud mõistuspärase retseptuuri järgi ja milles puudus elutõde ning kujude ilmekus. Kritiseeritakse võltsi, pompoosset, lakeeritud toodangut. Kritiseeritakse teoseid, milles tõeline kunst on asendatud armetu naturalistliku kopeerimisega, erapooletu, mitte loova fotografeerimisega, milles ei ole ei ideed, kirge ega ilu.

See kriitika on põhiliselt õigustatud. Niisugustes teostes autorid katkestavad suhted elutõega, kunsti kõrgete nõudmistega, sotsialistliku realismiga. Selle eest nad võetaksegi kunstiavalikkuse poolt kriitika alla. Kuid mõned seltsimehed jõuavad täiesti ootamatule järeldusele: meie kunsti seliste puuduste põhjuseks kuulutavad nad... sotsialistliku realismi meetodi. Kuid igale erapooletule inimesele on selge, et nõrkade teoste ilmumine ei ole sotsialistliku realismi meetodi järgimise, vaid vastupidi, temast eemaldumise tulemus. (K i i d u a v a l d u s e d.)

Et halvad teosed, millest ma kõnelesin, esitati kellegi poolt realismi, pealegi veel sotsialistliku realismi teostena, see asjaolu ainult takistas võitlust sotsialistliku realismi eest, tegi keerukaks ja raskeks võitluse estetistlik-formalistlike elementide vastu. (K i i d u a v a l d u s e d.) Kuid meie peame nägema asjade olemust. Vastased on alati püüdnud iga suure idee või printsiibi vastu ära kasutada iga nende ellurakendamisel esinevat puudust. Kuid kas see tohib takistada õige idee või printsiibi kaitsmist, sundida keelduma nende elluviimisest?!

Sotsialistliku realismi meetod, mis on nõukogude kunsti loominguiline meetod, nõuab tegelikkuse tõepärast, ajalooliselt konkreetset kujutamist tema revolutsioonilises arenmises, aitab kunstnikul tungida elunähtuste olemusse, avada nende seaduspärasus, näha pealispinna all sügavuses toimuvaid protsesse ja edasimineku perspektiivi.

Kunstnik ei ole fotograaf. Fotoaparaat kujutab passiivselt seda, mis on tema ees. Kunstniku ülesanne aga on — ja see on loominguus kõige peamine — näha läbi välise koore elu peamist sisu, nähtuste olemust.

Sotsialistliku realismi mõiste ise peegeldab sügavalt ja selgelt nõukogude kunsti kui inimkonna kunstilise arengu uue astme, uue sammu olemust ja omapära. Selles mõistes on väljendatud meie kunsti orgaaniline seos mineviku parimate realistlike traditsioonidega, sest just realism on maailmale andnud suurte ideede ja võrratu kunstilise iluga teoseid. Kuid nõukogude kunsti realism ei ole mineviku realismi kordamine, selle kopeerimine. See on realism, see on loominguiline meetod, mida on viljastanud kõige eesrindlikum ja kaasaja ainuke teaduslik maailmavaade — marksism-leninism, see on meetod, mis on välja kasvanud ja arenenud suurima revolutsiooni pinnal, mis avas uue ajastu inimühiskonna ajaloos.

Sotsialistliku realismi meetodi kõige peamine ja kõige väärtuslikum joon seisab selles, et see meetod juhib kõrvalekaldumatult kunstniku tähelepanu elule, inimestele, meie tegelikkusele tema arengus, uue võitluses vanaga, kogu tema keerukuses ja mitmekülgsuses. See meetod nõuab sügavat arusaamist protsessidest, mis toimuvad elus, ta kutsub kunstnikku olema oma loomingus mitte lihtsalt tunnistaja, vaid osavõtja rahva võitlusest uue ühiskonnakorra printsiipide võidu eest, ta nõuab suurt meisterlikkust, tehnika igakülgset täiustamist.

On arusaadav, et sotsialistliku realismi kunsti jooni tuleb otsida mitte värviküllastest fotodest, mitte maitsetult ülespuhutud maalidest, vaid sellistest elutõele vastavatest maalidest, nagu näiteks Jogansoni «Vanas Uraali tehases» ja «Kommunistide ülekuulamine», Grekovi «Tatšanka» («Kaarik»), A. Gerassimovi «Lenin tribüünil» ja kultuuri-tegelaste portreed, Serovi «Saadikud Lenini juures», S. Gerassimovi «Partisani ema», Plastovi «Kolhoosi viljapeksuplats», mitte stiliseeritud-jahedatest monumentidest, vaid Andrejevi «Leninianast», Muhhina «Töolisest ja kolhoosnikust», Šadri ja Tomski skulptuuridest, Vutšetitši võitlejavabastaja mälestussambast, G. Vereiski ja paljude teiste graafikast. Nõukogude kunsti loominguline meetod väljendub tõetruudes, südamlikes, nõukogude inimesele lähedastes teostes.

Meie vastased räägivad, et sotsialistliku realismi meetod sundivat kunstnikule peale mingisuguseid muutumatuid, tardunud dogmasid ja skeeme. Mis seal salata, ka meil on kunstikriitikuid, kes pilluvad tõesid sellise näoga, nagu oleksid neil kõik kunstilise loomingu keerulised probleemid ja kõige varjatumad saladused vestitaskus. (K i i d u a v a l d u s e d.) On iseenesest mõistetav, et ei oleks õige otsustada sotsialistliku realismi olemuse üle mõnede sektantide ja kildkondlaste oletuste järgi.

Määratledes sotsialistliku realismi kui nõukogude kunsti loomingulise meetodi põhijooni, rõhutab partei selle meetodi niisuguse tõlgitsuse lubamatust, mis tooks kaasa kunstimeistrite kunstilise individuaalsuse *nivelleerimise*. On absurdne nõuda, et kõik meie maa teatrid sarnaneksid üksnes Moskva Akadeemilise Kunstiteatriga, kõik kunstnikud aga töotaksid vaid peredvižnikute maneeris, kuigi me kõik hindame nii Kunstiteatri kui ka peredvižnikute suuri teeneid ja kustumatut tähtsust.

Kui loodi Kunstide Akadeemia, arvati akadeemia liikmete esimese koosseisu hulka, mille kinnitas valitsus, erineva loominguilise individuaalsusega kunstnikke. Sellega rõhutati igasuguse nivelleerimise ja unifitseerimise lubamatust. Kahjuks on Kunstide Akadeemia juhtkond, eriti viimastel aastatel, ilmutanud kunstilise loomingu põhiprobleemidele lähenemisel teatud kitsarinnalisust ja piiratust. Väikese rühma kunstnike teosed kuulutati tihtilugu tõelise sotsialistliku realismi ainukesteks väljendajateks, teistsuguse kunstilise käekirjaga inimestesse aga suhtuti vahel umbusklikult ja kahtlustavalt. (K i i d u a v a l d u s e d.)

Sotsialistlikku realismi ei saa ühendada mingisuguse kitsarinnalisuse ega dogmatismiga. Ei tohi asendada printsiipiaalsust rühmitusliku eelarvamuslikkusega, ei tohi kergekäeliselt «kõrvaldada» sotsialistlikust realismist ühtesid või teisi meistreid ja arvata nad «esteetide-formalistide» kategooriasse või, vastupidi, «naturalistide-fotograafide» kategooriasse, esitades sotsialistlikku realismi mingi Prokrustese sängina ja kärpides püüdlikult kõike, mis ei sobi varem valitud mõõduga. (K i i d u a v a l d u s e d.)

Kui see või teine rühm, keda toetavad teatud kriitikud, astub kärarikkalt üles «teisitimõtlejate» vastu ja seejuures kuulutab, et tema ja ainult tema esindab parteilist seisukohta ja sotsialistlikku realismi kunstis, siis selliste pretensioonide põhjendamatus on silmanähtav. (K i i d u a v a l d u s e d.) Partei võitleb kommunistliku ideelisuse, sotsialistliku realismi eest kunstis. Kuid me arvame, et sotsialistliku realismi raamides ja selle alusel võivad õitsele puhkeda ja peavad õitsele puhkema erisugused loominguilised käekirjad, mitmekesised vormid, erisugused kunstilised individuaalsused, kui kunstnik kogu oma individuaalsuse juures teenib oma teostega suuri vabastusideeid, tõeliselt humaanse harmoonilise korra loomist, kui ta aitab kaasa rahva esteetiliselle kasvatamisele, annab ühiskonna vaimsetesse rikkustesse tõelisi väärtusi, mitte aga odavaid võltsinguid. (T o r m i l i s e d, k a u a k e s t v a d k i i d u a v a l d u s e d.)

Mõningad kunstiteadlased lihtsustavad väga küsimust kunsti seosest poliitikaga, eluga. Oleks näiteks vale vaadelda üksnes seda fakti, et kunstnik valib aktuaalse teema, vaieldamatu tõendusena tema loomingu seosest poliitikaga, eluga, niisama nagu oleks vale suurepäraselt maalitud maastik kuulutada apoliitiliseks või ideelagedaks teoseks. (K i i d u a v a l d u s e d.) Ehk võtame teise seisukoha. Tea-

tud maalimismaneeriga kunstnikule ei meeldi teise kunstniku värvikasutamise võtted — ja kostab süüdistusi, et need on «võõrad võtted», «iganenud meetodid», «reaktsiooniline maneer» valguse või värvide kasutamisel. See-eest muidugi võtted, mis on omased «rangele kohtunikule» enesele, kuulatakse ainsateks progressiivseteks, revolutsioonilisteks võteteks... (N a e r. K i i d u a v a l d u s e d.) Sellistes kaalutlustes ei ole õiget arusaamist ei poliitikast ega ka kunstist. Nii poliitikas, elus kui ka kunstis on kõik palju keerulisem.

Me suhtume terava leppimatusega kõigesse, mis on seotud reaktsioonilise ideoloogia, «puhta kunsti» teooria mõjudega, apoliitilisuse ja ideelagedusega. Kõik need mõjud aga kajastuvad ka kunstilise vormi valdkonnas. Kuid sellel pole midagi ühist katsetega omavoliliselt ja põhjendamatult ühendada, unifitseerida, kitsendada nõukogude kunsti raame. Sotsialistlik realism juba oma loomult nõuab julget ja otsustavat võitlust *mitmekesisuse* eest kunstis, kunstiliste nähtuste, võtete, käekirjade, stiilide *rikkuse* eest, kui nad teenivad rahva huve, kui kunstnik annab meile teoseid, mis *rikastavad* ja *kaunistavad* rahva elu, mitte aga karuohakaid ja umbrohtu, seda enam veel mürgiseid taimi. (K i i d u a v a l d u s e d.)

Kunstiliste käekirjade mitmekesisust, mitmesuguste kunstnike loomismaneeri erinevust ei tule mitte karta, vaid neist tuleb rõõmu tunda. On väga hea, et P. Kontšalovski või V. Bakšejevi maalimisviis ei sarnane A. Plastovi omaga, M. Sarjan aga ei maali nii nagu S. Tšuiikov või S. Grigorjev, kuigi nad kõik on suurepärased kunstnikud. V. Favorskil on oma graafiline maneer, mis ei sarnane I. Pavlovi maneeriga. On väga hea, et T. Jablonskajal on oma võtted, mis erinevad A. Gerassimovi võtetest, et A. Šovkunenko töötab teises maneeris kui U. Tansõkbajev, et S. Konenkovil, V. Muhhinal, Z. Azguril, T. Zalkalnil on erinevad «skulptuurilised käekirjad», kuid see ei takista meid hindamast kõiki neid andekaid skulptoreid. (K i i d u a v a l d u s e d.) On väga hea, et meie realistlikus kunstis kõlavad ka kaudid romantilised motiivid — ilma romantikata, ilma unistusteta on kunst hall ja ilmetu. (K i i d u a v a l d u s e d.) Ja üks Kunstnike Liidu ülesannetest on otsustavamalt ergutada seda käekirjade mitmekesisust, julgemini toetada erinevate maneeridega kunstnikke, teha kõik ande ja meisterlikkuse abistamiseks. Mida suurema panuse annab iga

kunstnik nõukogude kunsti üldisse varasalve, seda täielikumaks see varasalv muutub ja seda kiiremini teeme me lõpu igasugustele ilmetuse, halluse, värvituse avaldustele, millega me ei taha leppida. (Kiidu avaldused.) Ja muidugi tuleb alati lõpp teha kunstilise loomingu unifitseerimise katsetele, mida kaitsevad mõningad kriitikud.

Stassov vaidles omal ajal vastu Suvorovi ajalehele «Novoje Vremja», mille kriitika tegi maha Vereštšagini maale, põhjendades seda sellega, et Vereštšagin näeb maailma teisi kui Lev Tolstoi.

«Viited krahv Lev Tolstoile on ka väga head, pole midagi öelda. Krahv Lev Tolstoi on nüüd juba muutunud «Novoje Vremjas» kirjutajale nuiaks, millega lüüa vastu pead neile, kes ei meeldi. Kes kahtleb selles, et Lev Tolstoi on suur kirjanik? Kuid kes on öelnud, et kõik peavad looma oma teoseid ainult tema maneeris ja mitte sammugi kõrvale? Mis temal on, seda andku tingimata ka kõik teised, kui aga ei anna, siis kohe plaksti vastu pead. Säh sulle, miks sa ei ole Lev Tolstoi! Lihtne ja tark.» (Naer. Kiidu avaldused.)

Kuigi meie maalikunstnike hulgas ei ole ande ulatuselt veel Lev Tolstoiga võrdseid, on siiski küllalt neid, kes püüavad muuta üksikuid nimesid teisitimõtlejate mõjutamise nuiaks. (Naer. Kiidu avaldused.) Seepärast ongi tähtis rõhutada, kuivõrd ebaõige on samastada sotsialistliku realismi meetodit mingisuguse üksiku kunstnikerühma tegevusega. Partei kutsub kunstnikke üles *julgele, loomingu- lisele initsiatiivile, kunsti igakülgsele rikastamisele*. Ei ole kahtlust, et kunstnike loomingu- lise võitluse ulatuslik arendamine ühise võitluse baasil rahva ürituse, kommunismi ürituse eest on nõukogude kunsti edasise progressi alus.

Sotsialistliku realismi probleeme arutavad praegu aktiivselt kirjanikud, kunstnikud ja heliloojad. Seda seletab eelkõige see, et kunstielus endas on nii palju uusi protsesse, nii palju uusi nähtusi, et neid on tarvis lahti mõtestada *kunstimeetodi* seisukohalt. Teisest küljest peavad imperia- listlikud jõud meie vastu ideoloogilist võitlust, mis kohustab kunstnikke muude abinõude hulgas sügavamalt läbi töö- tama ja teravamalt püstitama kunsti arenemise teoreetilisi probleeme.

Kõik vaenulikud kallaletungid sotsialistlikule realismile ei suuda ei ümber lükata ega isegi mitte mõningal määral

kõigutada nõukogude kunsti vankumatuid seisukohti selles küsimuses. (K i i d u a v a l d u s e d.) Mida rafineeritumaks muutuvad meie vastased, seda selgemini on näha, et neil sisuliselt pole midagi öelda ja nad on sunnitud läbi ajama kallaletungidega üksikutele ebaõnnestunud teostele, mida muuseas nõukogude kunstnikud ise on kritiseerinud juba enne neid. Asjatud on nende pingutused salvata nõukogude kunsti tuuma. Nõukogude kunsti hing jääb rüvetamatuks — ta jääb puhtaks, helgeks, üllaks hingeks! (T o r m i l i s e d k i i d u a v a l d u s e d.)

Rääkides dialektilisest meetodist, juhtis Lenin tähelepanu sellele, et see on elav, arenev, mitmekülgne meetod, tohtu paljude varjunditega tegelikkusele lähenemisel («Küsimuse puhul dialektikast»). See on täiel määral maksev ka sotsialistliku realismi meetodi kui kunstimeetodi kohta, mis on *elav, pidevalt arenev meetod* ja mis rikastub koos kunsti kasvuga. Oleks absurdne arvata, et siin on kõik kuni üksikasjadeni ja igaveseks kindlaks määratud ja läbi töötada pole enam midagi. Ei, on suur hulk küsimusi põhjalikumaks läbitöötamiseks, seltsimehelikeks vaidlusteks, teaduslikeks diskussioonideks.

Ajakirjanduses, kunstnike koosolekutel on muuhulgas esile kerkinud ettepanek tõlgendada sotsialistlikku realismi mitte kui *loomingulist meetodit*, vaid kui kunstniku maailmavaadet. Vaidlus toimub siin mitte terminite, vaid väga tähtsate asjade ümber. Nähtavasti kerkib see küsimus üles ka teie kongressil. On arusaadav, et üksnes arutamisega, seda enam veel «juhtnõõridega» niisuguseid küsimusi lahendada ei saa. Kuid ettepanek loobuda sotsialistliku realismi kui meetodi mõistest peab välja kutsuma tõsist vastuvaidlemist.

Marksistlik-leninlik maailmavaade annab võtme ühiskondliku elu seaduste tunnetamisele, ta aitab inimestel orienteeruda kaasaja kõige keerukamates küsimustes, ta annab juhtiva niidi poliitikutele, teadlastele, meie kaadrile kõigil tegevusaladel. Katset püstitada marksistlik-leninliku maailmavaate kõrvale veel üht maailmavaadet — sotsialistlikku realismi — ei saa võtta tõsiselt, see on filosoofiliselt ja poliitiliselt põhjendamatu.

Meetod on tegelikkuse uurimise, tunnetamise ja kunstilise peegeldamise viis, mis võimaldab õigesti aru saada tegelikkuse enese objektiivsetest seadustest. Meetodi marksistlik, teaduslik määratlus lülitab välja subjektivismi, lülitab välja igasugused katsed tõlgendada meetodit kui min-

gisugust omavoliliste, loogiliselt leiutatud reeglite summat. Sotsialistliku realismi kui loomingulise meetodi määrang annab teaduslikud kriteeriumid ka kunstiteoste hindamiseks.

Sotsialistliku realismi tõlgendamine maailmavaatena, mitte aga loomingulise meetodina võib viia vaid tähtsate mõistete vassimiseni ja avada tee subjektivismile. On isenesest mõistetav, et see küsimus vajab edasist igakülget teoreetilist läbitöötamist.

REALISTLIKUD TRADITSIOONID JA NOVAATORLUS

Üks kunstiloomingu aktuaalseid küsimusi, mida on arutatud kunstnike keskkonnas, on *realistlike traditsioonide ja novaatorluse* küsimus. Kodanlikus esteetide keskkonnas kõlavad hääled (meieni aga kandub vahel nende kaja): realism olevat vananenud, ei kõlbavat kaasaja väljendamiseks, olevat tarvis loobuda «mahajäänud» realismist ja asuda «novaatorluse» teele.

Meie oleme novaatorluse poolt. Klassikalise kunsti saavutustele kõige kõrgemat hinnangut andes me mõistame, et klassikalise kunstiga ei või piirduda inimkonna kunstareng. Meie elu, meie tegelikkus, meie kaasaegsed inimesed, nende võitlus ja töö, nende mõtted ja tunded, nende kõrge moraalne pale, eetilised ja esteetilised nõuded — kõik see seab meie kunsti ja kaasaegsete kunstnike ette teisi, komplitseeritumaid ülesandeid, tõstab esile uusi ja üllamaid ideesid kui need ülesanded ja ideed, mida lahendas möödunud sajandite kunst.

Üleskutse kunstnikele: luua teoseid, mis tõepäraselt peegeldavad uut ühiskonnakorda — sotsialismi ja uusi nõukogude ajastu inimesi —, sisaldab endas juba novaatorluse nõuded, elu sisu väljendamiseks uute vahendite otsimise nõuded. Kuid kas see tähendab, et me peame tervitama *iga* novaatorlust üksnes sellepärast, et ta ei sarnane sellega, mis oli varem?

Meile ei ole novaatorlus kunstis eesmärk omaette, vaid kunsti niisugune edasiarendamine kõigi klassikaliste kogemuste ja klassikalise meisterlikkuse ärakasutamise varal, mis aitab kunstnikul sügavamalt, eredamalt ja mitmekülsemalt lahti mõtestada ja peegeldada tegelikkust reaalse elu ja tema dünaamilise arengu protsesside ning seaduspärasuste õige mõistmise alusel.

Kuid on ka teistsugune arusaamine traditsioonidest ja

novaatorlusest, mille juures kunstnik arvab, et ta alustab niioelda tühjast kohast ega ole kuidagi seotud kunsti eelnenud arenguga.

Partei annab resoluutse vastulöögi sellisele võltsnovaatorlusele ja niisugustele ebareaalsetele väljamõeldistele. Lenin kirjutas: «Mitte uue proletaarse kultuuri *väljamõtlemine*, vaid *olemasoleva* kultuuri parimate eeskujude, traditsioonide ja tulemuste *arendamine* marksismi maailmavaate ja proletariaadi diktatuuri ajastu proletariaadi elu ja võitluse tingimuste *seisukohalt*.» (Kiiduvaldused.) (Lenini kogumik, XXXV, lk. 148, v. k.).

Lenin kutsus üles arendama kodumaa ja maailma kunsti parimaid traditsioone, arendama neid uute faktide — sotsialistliku elu alusel, arendama uutelt positsioonidelt — teaduslikust, marksistlikust maailmavaatest lähtudes.

Nende juhendite valguses ongi tarvis lahendada novaatorluse küsimus. Novaatorlus — *missuguses* suunas? Meie ütleme: klassikapärandile tuginedes — reaalse tegelikkuse, ühiskondliku elu edasise sügavama tunnetamise suunas kunsti abil, kunsti enda ja tema kujutamishandite edasise täiustamise suunas. Niisugune arusaamine novaatorlusest viib kunstnikku edasi, tal on selge eesmärk, on kindel printsiipaalne alus.

Kommunistlik partei, V. I. Lenin on korduvalt paljastanud häda-novaatoreid ja «vananenu» häda-kukutajaid. Ei tohi teha fetišit sõnadest «uus» ja «vana», tuleb selgusele jõuda nende sõnade *olemuse* kohta, selle kohta, *missugune sisu* antakse iga kord nendele sõnadele. Mitte kõik see ei ole halb, mis on vana, ja mitte kõik see ei ole hea, mis näib uuena. Revolutsioonilisus elus ja kunstis seisab selles, et osata vaadata niihästi vana kui ka uue kunsti kõigile nähtustele rahva huvide seisukohalt ja esile tõsta esmajärjekorras nende kunstnike loomingut, kes aitavad rahval õigesti ja sügavalt mõista elu, kes oma ideede ja kunstiliste kujundite jõuga ühendavad rahvahulkade mõtet, tahet ja tundeid, innustavad neid võitlusse uue, sotsialistliku korra loomise ja arendamise eest. (Kiiduvaldused.)

F. Engels rääkis inimekme võlujõust, mis on kutsunud ellu Raffaeli maalid, Thorvaldseni skulptuurid ja Paganini muusika. Kapitalistlik kord ei suuda talle omaste kõige sügavamale antagonistlike vastuolude tõttu olla kunstiloomingu meistrite poolt loodud vaimsete rikkuste hoolas säilitaja ja austaja. «Kapitalistlik tootmine,» kirjutab Marx, «on

vaenulik vaimse loomingu teatud harude, näiteks kunsti ja luule suhtes.» (K. Marx, «Lisaväärtuse teooria», I osa, 1955. a. väljaanne, lk. 261, v.k.) Kaasaegsel kapitalismi roiskumise ajastul tulevad eriti selgesti ilmsiks inimkäte poolt loodud kõige kauni nihilistliku mahasalgamise ja teotamise protsessid.

Üksnes sotsialistlik ühiskond on inimkonna kõigi vaimsete aarete *seaduslik pärija ja kõige palavam hindaja*. (Tormilised kiiduavaldused.) Meie ei ole see Ivan, kes ei mäleta oma päritolu. Sotsialistlik realism tugineb maailma kunsti kõigile progressiivsetele saavutustele. Olles rikastatud sotsialismi eest võitlemise kõigi kogemustega, annab nõukogude kunst ise panuseid sellesse suurde üritusse. Lenin kirjutas, et tõeliselt vaba, proletariaadiga avalikult seotud kirjandus hakkab viljastama «inimkonna revolutsioonilise mõtte viimast sõna sotsialistliku proletariaadi kogemuste ja elava tööga». (Teosed, 10. kd., lk. 30.) Mitte üldteeside illustreerimine, vaid rahva võitluskogemustest lähtudes oma panuse andmine inimmõtte ja tema vaimse kultuuri arengusse — see on sotsialistliku realismi kunsti ülesanne! (Kiiduavaldused.)

Formalistliku «novaatorluse» võltsid sähvatused köidavad vahel kunstinooruse üksikuid esindajaid, kellele millegi «ebatavalise» toetamine tundub kõige r-r-revolutsioonilisema asjana. Kuid nendes «ebatavalise» vormi otsingutes jääb vahel tagaplaanile hoolitsus *ideelise sisu*, teoste elutõe pärast, see aga tähendab kunstitõe kulla vahetamist originaalitsemise roostetanud krosside vastu. (Kiiduavaldused.)

On teada juhtumeid, mil äkitselt tekkis kõmu kord skulptuuride ümber, milles kajastusid modernistlikud mõjud, kord maalide ja joonistuste ümber, mis kandsid endal ekspressionismi, abstraktse kunsti jt. mõjude pitserit. Tõelised kunstnikud ei lepi iialgi formalismi korjusehõnguga, me leiame, et abstraktse formalistliku loomingu tee on kunstile hukutav ja surmav. (Kiiduavaldused.) Ilmne on niisuguse kunsti põhiteeside side selle ajastu subjektivistliku ja idealistliku kodanliku maailmavaatega, kus vanal korral kõigub pind jalge all, tulevik on tema ideoloogidele ebamäärane ja reaalse maailma asjade reaalsed sidemed hakkavad käest libisema.

Ajaloo kogemused kinnitavad ilmekalt eesrindliku realistliku kunsti suurt üleolekut. Ja me oleme veendunud, et nõu-

kogude kunstnikud hakkavad kogu jõuga aktiivselt võitlema selle kunsti uute võitude eest. (K i i d u a v a l d u s e d.) Ühtlasi tuleb kunsti ajaloo kogemuste, kunsti valdkonnas kaasajal esinevate nähtuste analüüsimise varal paljastada esteeditsevate, formalistlike koolikeste ja voolukeste täielikku küündimatust.

Seda tuleb teha eeskätt meie ajastut, meie inimesi kujutavate tõeliselt novaatorlike teoste loomise nimel. Surikovi, Repini, Serovi ja Levitani maalides on tohutu jõuga jäädvustatud meie maa, tema inimesed ja ühiskondlik elu minevikus. Me tahaksime, et meie kunstnikud sama suure jõuga jutustaksid sotsialismimaast, tema julgetest üritustest ja raskustest tema teel, meie rahva, rahvas-looja suurtest võitlustest, vanade igandite vastu võitleva nõukogude inimese kaunidusest, et tuleviku inimesed tunneksid ära meie kordumatult kauni ajastu teie maalide järgi, nii nagu meie tänapäeval tunneme ära möödunud aegu Rembrandti või Repini maalide järgi. Ja meil tuleb ära koristada kõik ning üle saada kõigest, mis takistab rahva elu julget, andekat ja tõepärast kujutamist. (T o r m i l i s e d k i i d u a v a l d u s e d.)

LÄHEMALE RAHVA ELULE

Nõukogude kunstnikud mõistavad õigesti oma ülesandeid seoses partei XX kongressi otsustega. Kommunistlik partei on viimastel aastatel teinud palju, et tõsta rahva elutaset, üle saada puudustest, mida esineb niihästi majanduslikus ülesehitustöös kui ka ideoloogia ja kultuuri valdkonnas, et veel edukamalt edasi liikuda. Partei kogu tegevus on suunatud sellele, et veel viljakamalt tegutseksid meie rahva loovad jõud, et liikuma panna meie ühiskonnas peituvad tohutul reservid, kasutada ära kõik sotsialistliku korra loomuses endas peituvad võimalused selleks, et iga meie ühiskonna töötaja elu muutuks üha paremaks ja kaunimaks.

Kunsti alal töötajatel on peamine selles, et veel rohkem läheneda rahva elule, et kunstnik avaldaks hingestatud tähelepanu nõukogude inimese mõtete, tunnete ja elamuste suhtes. *Nõukogude inimeste, suurde sotsialistlikku ühendusse kuuluvate maade igapäevane ja kangelaslik elu ning võitlus peavad saama meie kunsti tõeliseks peateemaks.* Kunstnike Liidu tähtsaim ülesanne on abistada kunstimeistritel õigesti orienteeruda elunähtuste kogu komplitseerituses ning, hoidudes lakeerimisest ja huupi halvustami-

sest, näha arengu seaduspärasusi, sügavaid protsesse ja mitte ära segada võimsat ja elustavat voolust vahuga tema pinnal.

Ometi on mõnede kunstnike juures tunda mingisugust argust, ebakindlust tegelikkuse uutesse nähtustesse suhtumises. Paratamatult äratub rahutust näiteks see fakt, et viimaste aastate jooksul on meil olnud märgatavalt vähem *suure elulise sisuga* süžeelis-temaatilisi maale. Õigesti kritiseeriti näiteks hiljutist Kunstide Akadeemia näitust. Meie juhtivatel meistritel tuleks ju näidata julget eeskujut, pöördudes sihikindlalt kaasaja suurte nähtuste poole, näidata kõrge kunstilise nõudlikkuse eeskujut. Kuid näitusel oli väga vähe selliseid töid.

Palun mind mõista õigesti. Pole vähimatki kahtlust, et on tarvis niihästi žanrimaale, maastikke kui ka natüürmorte, kõik see rikastab inimese vaimset ja esteetilist maailma. Kuid kas pole selge, et eriti väärtuslikud on meile teosed, mis jäädvustavad sotsialistliku tegelikkuse tähtsaid nähtusi, ühiskonna arengu olulisi protsesse. Peredvižnikute maalid aitasid ju kujundada tolle aja eesrindlike inimeste ideelist ja moraalset maailma samuti, nagu Nekrassovi luuletused või Tšernõševski romaan «Mida teha?». Kunstnike ja skulptorite parimad teosed formeerivad ju inimeste hinge samuti nagu Šolohhovi «Ülesküntud uudismaa» või Ostrovski «Kuidas karastus teras».

Me ei taha kunstnikele ette kirjutada, missuguseid teemasid neil «on tarvis» või «ei ole tarvis» käsile võtta. Elav ühiskondlik vaist ja kunstnikule omane huvi elu ja inimeste vastu aitavad neil igapäev leida oma teemat. Tahaksin vaid öelda üht: mida suurem on teema, seda lähem ja kallim on ta rahva mõtetele ning tunnetele, seda suuremale kunstipärasusele kohustab ta autorit. Mida tähtsam on teema, seda suurem peab olema kultuuriorganite ja Kunstnike Liidu abi ning tähelepanu kunstnikule.

NSV Liidu Kultuuriministeerium ja liiduvabariikide kultuuriministeeriumid, samuti ka Kunstide Akadeemia tegelevad kunstiga nõrgalt, pealiskaudselt. (K i i d u a v a l d u s e d.) Juhtimist üldse ja juhtimist kunsti valdkonnas eriti ei tohi ju mõista kui administratiivsete abinõude summat, siin on tarvis väga tähelepanelikult arvestada inimtegevuse selle lõigu kogu omapära.

Oleks õige öelda, et kunsti alal töötajaid on eeskätt tarvis *abistada*. (K i i d u a v a l d u s e d.) Abistada tähendab

tugevdada igauhes seda head ja eesrindlikku, mis temas on, üle saada puudustest ja vähem mentorlikult õpetada. Gorki ütles, et peab väga palju teadma, et omada õigust ettevaatlikult nõu anda. (K i i d u a v a l d u s e d.)

Loomingulistes liitudes on partei alati tuginenud eesrindlikule, ideelisele, andekale loomingulisele kaadrile, toetades tema võitlust mahajäänud, väikekoodanlik-anarhistlike elementide vastu, kes siin või seal end aeg-ajalt veel näitavad. Meil areneb nüüd ja tulevikus ideeline võitlus, meil tuleb välja astuda ideeliste vastaste vastu. Parteioorganisatsioonide ülesanne seisab selles, et õigesti, printsiipaalsetelt positsioonidelt lähtudes ja kvalifitseeritult suunata ideelist võitlust, hoidudes administreerimisest või kõrvakiilude andmisest, koondades põhiliste loominguliste ülesannete ümber kunstiintelligentsi kõik terved progressiivsed jõud. (K i i d u a v a l d u s e d.) Õigesti juhtida — see tähendab suunata ideede jõuga, aidata kunstnikul asuda lähemale elule, süüdata tema hinges huvi kaasaja suurte teemade vastu, luua kunstnike suures kollektiivis niisugune õhkkond, mis aitab kaasa uue otsingutele, soodustab kõike ausat, otsivat ja eesrindlikku, ei luba alandada kunstniku nime ebatõsise suhtumisega oma talenti.

Seoses sellega peab kõnelema niinimetatud metseenluse vastuvõtmatusest meie tingimustes. Isikliku metseenluse üksikuid fakte on meil minevikus olnud. Nõukogude kunst on nii suur ja kaunis nähtus, et metseenlus ühes sellele omase soosimisega ei sobi kokku meie demokraatliku, rahvaliku kunsti loomusega. Meil on üks «metseen», üks soosija, üks kõrgem kohtunik ja hindaja — *rahvas*. (T o r m i l i s e d k i i d u a v a l d u s e d.)

Teisest küljest aga on metseenlus paljas administreerimine, mis asendab kunstnike ideelist kasvatamist, hooldamine piasjades ja loomingulise töö kantseleilik reglementeerimine, subjektiivsete ja puhuti ebakompetentsete arusaamade pealesundimine kunstnikele kunstiadministraatorite poolt — kõigest sellest tuleb üle saada kui taandumisest leninlikest normidest ja printsiipidest kultuuri juhtimise valdkonnas. (K i i d u a v a l d u s e d.)

Ent sääraseid puudusi hukka mõistes me võitleme *kunsti ideelis-poliitilise, parteilise juhtimise igakülgse tugevdamise ja täiustamise eest, sest selles on tema õige arengu ja õitsengu pant*. (T o r m i l i s e d k i i d u a v a l d u s e d.) Me peame tingimata välja astuma kunsti «stiihilise» arengu

sügavalt ekslike teooriate vastu, väikekodanlik-esteeditsevate kõikumiste vastu, mis ajuti avaldavad mõju mõnedele kunsti alal töötajatele.

Võitlus kunsti kõrge ideelisuse eest, tema tõeliselt revolutsioonilise romantilisuse eest, apoliitilisuse ja pessimismi vastu, selle eest, et kunstnikud sügavalt õpiksid tundma rahva elu, rahva esteetilise kasvatamise eest, selle eest, et kujutava kunsti meistrid aitaksid parteil kasvatada energilist, elurõõmsat ja kodumaale ustavat noorsugu, — selles seisab partei alaline hoolitsus ideoloogilise rinde selles tähtsas lõigus. (K i i d u a v a l d u s e d.) Rõhuvas enamikus mõistavad kunstnikud õigesti neid ülesandeid ja näevad parteilises juhtimises kunsti edasise õitsengu tagatist.

Kunstnike esimene kongress peab lõpule viima Nõukogude Liidu kunstnike ühise, paljurahvuselise organisatsiooni loomise töö, organisatsiooni, kes peab ühendama meie maa kunstnike kõik jõud. Liidu ees on piiritu tegevuspõld, tema ees seisavad mitmekülgsed küsimused, alates esteetika kõige keerukamate probleemide arutamisest kuni aktiivse osavõtuni kunstihariduse põhjalikust parandamisest ja praktilisest tööst elanikkonna esteetilisel kasvatamisel. Liit peab märksa suuremas ulatuses kui seniajani rajama kogu oma töö *demokraatlikele printsiipidele, kunstnike endi kõige laiemale aktiivsusele, kollektiivse mõistuse ja kollektiivse juhtimise alusele.* (K i i d u a v a l d u s e d.)

Kunstnike kongressi ja kollektiivsete juhtimisorganite ees, mis ta valib, seisavad suured ülesanded. Tunnustades uue elu ehitamise suuri ideid, luues kõrge kunstiväärtusega teoseid, väsimatult täiustades oma meisterlikkust ei tohi kunsti alal töötajad nõrgendada võitlust esteeditsevate, formalistlike ja naturalistlike tendentside vastu, käsitööliku fotograferimise vastu, võltsi ja ülepakutud pompoossuse vastu, võõraste mõjude vastu, mille suhtes me ei ole kindlustatud ja millede vastu tuleb püssirohi kuiv hoida.

Üksnes täielikult jagu saades igasugusest sektantlusest ja dogmaatilisest piiratusest, igasugusest põhimõttelagedast rühmategevusest suudab Kunstnike Liit tõeliselt ühte koondata oma read printsiipiaalsel, asjalikul loomingulisel alusel.

Kunstnike kongress on suursündmus meie maa kujutava kunsti saatusele. Pole kahtlust, et Nõukogude Liidu kõigi rahvaste kunstnikud hakkavad pärast oma kongressi veel suurema sihikindlusega töötama nende ülesannete täitmisel, mis partei XX kongress kunsti ette seadis.

Soovigem siis suurt edu Nõukogude Liidu kunstnike kongressi tööle, meie suurepärase maalikunstnike, skulptorite ja graafikute, tarbe- ja dekoratiivkunsti meistrite kogu loomingu-
lisele tegevusele, kes on loonud rohkesti kauneid teoseid ning on valmis ka edaspidi vääriliselt looma vaimseid väärtusi rahva hüvanguks ja õnneks, kes suure kommunistide partei juhtimisel sammub kindlalt oma ihaldatud eesmärgile — kommunismile. (Tõrnilised kauakestvad kiiduavaldused.)

SISUKORD

NLKP Keskkomitee tervitus üleliidulisele nõukogude kunstnike kongressile	3
Nõukogude kunstiloomingu edasise õitsengu eest	9
Uue elu kunst	9
Sotsialistlik realism ja kunstniku loominguine individualaalsus	14
Realistlikud traditsioonid ja novaatorlus	22
Lähemale rahva elule	25

Д. Т. Шепилов
ЗА ДАЛЬНЕЙШИЙ РАСЦВЕТ СОВЕТСКОГО
ХУДОЖЕСТВЕННОГО ТВОРЧЕСТВА

Речь на Всесоюзном съезде советских художников
2 марта 1957 года

На эстонском языке
Эстонское Государственное Издательство
Таллин, Пярнуское шоссе, 10

*

Ladumisele antud 30. V 1957. Trükkimisele antud 7. VI 1957. Paber 54×84, 1/16. Trükipoognaid 2. Formaadile 60×92 kohaldatud trükipoognaid 1,64. Arvutuspoognaid 1,44. Trükiarv 4000. Tellimise nr. 1924. Trükikoda «Ühiselu», Tallinn, Pikk tn. 40/42.

Hind 35 kóp.

35 kop.

A

21547

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00993457 3